

Handläggare
Helene Pettersson**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2024-03-19, p. 9

Stockholms stads program för idrott, motion och friluftsliv 2024-2028

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/1303

Förvaltningens förslag till beslut

- Godkänna detta tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.
- Justera beslutet omedelbart

Sammanfattning

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har skickat ut förslag till "Program för idrott motion och friluftsliv" på remiss. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är i stort positiv till programförslaget och anser att programmet sammantaget utgör en värdefull grund för stadens arbete med folkhälsofrågor relaterade till idrott, motion och friluftsliv. Nämnden anser dock att några av målformuleringarna som rör fysisk planering och ansvarsfördelning inom staden skulle kunna förtydligas. Nämnden lämnar i remissvaret konkreta förslag till tydligare målformuleringar samt några förslag till kompletterande uppdrag gällande fysisk planering samt friluftsområden för att uppnå programmets syfte om en jämlik och god folkhälsa hos stadens medborgare.

Bakgrund

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har skickat ut dokumentet *Stockholms stads program för idrott motion och friluftsliv 2024-2028* på remiss. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ombeds att yttra sig senast 2024-04-08.

Ärendet

Förslaget till program för idrott motion och friluftsliv pekar ut mål, strategier och prioriteringar för stadens folkhälsoarbete i syfte att stimulera fler stockholmare till fysisk aktivitet.

Inledningsvis beskrivs vilka folkhälsomål programmet utgår ifrån samt vilka målgrupper som är prioriterade. Därefter följer fem huvudrubriker, vilka nämnden tolkar som övergripande målområden:

- Aktiv hela livet
- Ett tillgängligt friluftsliv
- Föreningslivet stärker folkhälsan
- Hälsosam elitidrott
- Hållbara evenemang som inspirerar

Tre fokusområden som anses ha stor potential att nå de grupper som står långt ifrån fysisk aktivitet har identifierats. Dessa fokusområden ska särskilt prioriteras för att staden ska lyckas med att aktivera fler stockholmare:

- En aktiv skola
- Organiserad motion och idrott för alla
- Anläggningar och ytor som främjar rörelse

Programmet ska, enligt förslaget, implementeras av stadens berörda nämnder och bolag genom att dessa tar fram verksamhetsanpassade mål och aktiviteter. Uppföljning av arbetet avses ske löpande inom ramen för stadens ordinarie system för styrning och uppföljning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i sitt remissvar främst fokuserat på frågor som rör tillgång till natur, parkmark och utemiljöer för skolor och förskolor.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ställer sig positiv till föreslaget program för idrott, motion och friluftsliv. Programmet är innehållsrikt med fakta, relevanta mål- och fokusområden och utgör sammantaget en värdefull grund för stadens arbete med folkhälsofrågor relaterade till idrott, motion och friluftsliv.

Inledning och målgrupp

Programmet tar avstamp i forskning samt nationella och kommunala mål inom folkhälsoområdet. Nämnden anser även att det 5:e nationella folkhälsomålet som rör boende och närmiljö/sunda boendemiljöer på jämlika villkor bör lyftas fram: *”Grönska och natur är viktiga resurser för hälsa som gynnar fysisk aktivitet, lek och friluftsliv. Tillgänglighet till bostadsnära natur kan ha särskilt stor betydelse för socioekonomiskt svagare grupper”*. Det är också relevant att ta med de tio nationella friluftsmålen under denna rubrik.

Programmet ska arbeta för att alla stockholmare ska vilja och kunna vara fysisk aktiva oavsett ålder och man föreslår en prioriterad målgrupp; ungdomar 7-20 år samt personer med funktionsnedsättning. Då flera förvaltningar har ett gemensamt uppdrag att arbeta för en äldrevänlig stad föreslår nämnden att gruppen äldre också inkluderas i den prioriterade målgruppen.

Huvudrubriker och fokusområden

Huvudrubrikerna bedöms fånga upp den bredd som folkhälsoarbetet behöver bedrivas på för att uppnå syftet med programmet. Nämnden anser dock det behöver förtydligas om programmets huvudrubriker ska tolkas som målområden. De fokusområden som pekas ut anser nämnden vara relevanta för den prioriterade målgruppen men även för målgruppen äldre.

Aktiv hela livet, samt fokusområdena En aktiv skola och Anläggningar och ytor som främjar rörelse.

Nämnden välkomnar att det i programmet lyfts fram att folkhälsofrågorna ska komma in tidigt i planeringsprocessen: *”Förtätning och utbyggnad av staden skapar konkurrens om markyta, men behoven av ytor, anläggningar och grönområden för idrott, motion och friluftsliv ska alltid finnas med och tillgodoses tidigt i stadsutvecklingsprocessen. Planläggning av mark för idrott, motion och rekreation står inskrivet i stadens översiktsplan”*

Forskning visar att naturkontakt och utevistelse är hälsofrämjande. Särskilt barn och unga behöver närliggande grönområden och utemiljöer för sin mentala, sociala och fysiska/motoriska utveckling. Även för äldre utgör trygga nära liggande grönområden möjlighet till bibehållen fysisk och psykisk stimulans. Tillgång till svalkande gröonstrukturer är särskilt viktigt för känsliga befolkningsgrupper i staden som förskolebarn och äldre.

På grund av utrymmesbristen planeras nya förskolor och skolor ofta med gårdar som är mindre än vad som är lämpligt för att barn ska kunna ha goda förutsättningar för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet. I de fall gårdarna blir mindre än 20 kvm/barn är det enligt miljöförvaltningen av stor vikt att det finns angränsande parker/grönområden som verksamheten har möjlighet att nyttja i sin dagliga verksamhet.

Mot bakgrund av detta vill nämnden betona att det är viktigt att säkerställa tillräcklig tillgång till fri- och grönytor under planeringsprocessen. Nämnden föreslår därför att programmet förtydligas med en skrivning om att *tillräckliga ytor för utemiljöer, natur- och parkmark säkerställs och att folkhälsoperspektivet beaktas genom hela planprocessen.*

Ett tillgängligt friluftsliv och fokusområde Anläggningar och ytor som främjar rörelse

Enligt förslaget ska staden sträva efter en jämn geografisk spridning av stadsnära friluftsmöjligheter i form av exempelvis parker och grönområden. Vidare anser nämnden att särskild uppmärksamhet bör ges till de grönområden som kan anses vara särskilt hälsobefrämjande. Dessa områden har ofta en multifunktionell karaktär genom att de ofta har hög biodiversitet och innehåller förutsättningar för både fysisk aktivitet såväl som till avkoppling och mental återhämtning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden välkomnar att sektorn Friluftsliv har lyfts in i programmet. I Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022 omformades de 10 nationella friluftsmålen till kommunala friluftsmål. Nämnden anser att det kommunala mål som fanns i strategin om att *öka andelen stockholmare som utövar ett rörligt friluftsliv* med fördel bör lyftas in i programmet. Programmet har i sin nuvarande utformning relativt stor tyngd på anläggningsbundna aktiviteter, vilka ofta är förknippade med en kostnad. Nämnden anser att detta mål är viktigt att ha med då allemansrätten ger alla invånare möjlighet att nyttja grönområden för fysisk aktivitet eller för att uppnå rofylldhet på lika villkor oberoende socioekonomiska förutsättningar.

Enligt föreslaget program ska staden ta initiativ till samverkan med friluftsförbund, föreningar och företag för att tillsammans skapa ännu bättre förutsättningar för friluftslivet i staden. Det anser nämnden är bra och verkningsfullt. Nämnden ser dock ett behov av tydligare peka ut ansvaret för den interna samverkan kopplat till friluftslivsfrågorna. I tidigare framtagna strategier för det rörliga friluftslivet har idrottsförvaltningen ett tydligt utpekat ansvar att ta initiativ till samverkan. Nämnden föreslår därför *att idrottsförvaltningen även fortsättningsvis får ansvar för samordning av friluftslivsfrågorna inom staden* och att detta även framgår i tabellerna i slutet av programhandlingen.

Nämnden välkomnar att programmet har stort fokus på att motions- och skidspår, sjöisbanor och utegym ska vara tillgänglighetsanpassade samt att entréerna till grönområdena ska utvecklas. Det finns också en ambition att det ska vara möjligt att utöva rörelse året om, vilket nämnden anser är positivt. I programmet nämns Nackareservatet och Ågesta som friluftsområden, men även stadens natur- och kulturresevat inom kommungränsen kan räknas hit och bör nämnas.

Miljöförvaltningen följde 2022 upp friluftslivsanordningars kvalitet i stadens tolv skyddade grönområden inom ramen för tillsyn och uppföljning av bevarandevärden i skyddade områden. Uppföljningsmetoden utgår från Naturvårdsverkets rapport *Manual för uppföljning av friluftsliv i skyddade områden* men med anpassning till

Stockholms stads förhållanden. Ett uppföljningsmål som förvaltningen har tagit fram utifrån naturvårdsverkets manual är att alla reservat ha ett basutbud av basal service vid huvudentrén; minst en tillgänglig led och rastplats i acceptabel status så att alla stockholmare ska kunna nyttja reservaten på jämlika villkor. Miljöförvaltningen kan konstatera att staden de senaste åren har satsat på att göra reservaten mer tillgängliga genom att upprusta gångsystem, anlägga spänger, skylta upp målpunkter och leder med mera vilket är positivt. Inventeringen visar att delar av basutbudet finns på plats i alla reservat, men inget reservat uppvisar dock ett helt komplett basutbud. Nämnden föreslår därför att programmet kompletteras med ett uppdrag om att staden ska fortsätta att verka för att erbjuda ett basutbud av service till besökarna i stadens skyddade grönområden.

Förvaltningen vill även lyfta fram vikten av att det finns resurser för att underhålla så väl befintliga som nya parker och naturområden som skapas i stadsutvecklingen så att de bibehåller en god funktion för friluftslivet. För att öka trivsel, regelefterlevnad och trygghet i de skyddade friluftsområdena kan man med fördel arbeta för ökad närvaro i de skyddade områdena till exempel genom att ha naturvårdsvakter på plats. Naturvårdsvakt är en person som förordnats för att efterse efterlevnaden av föreskrifter men som också kan informera om friluftsområdet. På Järvafältet finns sedan några år en naturvårdsvakt som fått mycket positiv respons från besökarna. Nämnden föreslår därför att programmet kompletteras med ett uppdrag om att staden ska verka för att tillsätta fler naturvårdsvakter i stadens skyddade grönområden.

Hållbara evenemang som inspirerar

Nämnden anser att det är något oklart vad som menas med hållbart i detta sammanhang, och förordar att detta förtydligas.

Ansvarsområden

Programmet listar avslutningsvis ansvarsområden med ansvarig nämnd/bolag uppdelat efter programmets rubriker. Nämnden bedömer att de listade uppdragen är verksamma och relevanta. Miljö- och hälsoskydds-nämnden bevakar folkhälsofrågor i program- och detaljplaneprocessen, utövar tillsyn över skyddade grönområden, ger skötselråd för stadens skyddade grönområden samt tar fram kunskapsunderlag inom sakområdet.

Nämnden föreslår att listan över uppdrag/ansvarig kompletteras med följande uppdrag där nämnden kan vara med och bidra för att uppnå en jämlik och god folkhälsa hos stadens medborgare:

Aktiv hela livet

- Bevaka folkhälsofrågan genom hela planeringsprocessen, det vill säga från strategiskt översiktsarbete till detaljplaneskedet
- Säkerställa att tillräcklig tillgång till utevistelsemark, park- och naturmark samt idrottsmark avsätts vid stadsutveckling

Ett tillgängligt friluftsliv

- Verka för att staden kan erbjuda ett basutbud av service till besökarna i stadens skyddade grönområden
- Verka för att staden tillsätter fler naturvårdsvakter i stadens skyddade grönområden

Nämnden föreslår därutöver att idrottsnämnden ges fortsatt uppdrag att samordna stadens interna friluftsbete.

Uppföljning

Enligt programmet ska uppföljning ske löpande inom ramen för stadens ordinarie system för styrning och uppföljning. Karolinska institutet kommer inom kort att lansera det webbaserade kartverktyget *Miljöhälsa på karta* som är ett slags övervakningssystem där det kommer bli möjligt att kartlägga och visualisera sambanden mellan miljöfaktorer, socioekonomi och folkhälsa. Som underlag har bland annat data från miljöförvaltningens miljöövervakning använts. Syftet är att kunna följa upp folkhälsan i Stockholms län, men verktyget kan sannolikt även vara av intresse för Stockholms stad. Nämnden bidrar gärna med framtagna kunskapsunderlag inom programområdet, så som hälsorelaterade rekreationsundersökningar, uppföljning av friluftsvärden i stadens skyddade områden och samverkar gärna i såväl implementering som framtagande av mått för uppföljning av programmet.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Maria Svanholm
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilaga

Remiss Stockholms program för idrott, motion och friluftsliv 2024-2028